



**TISH EROZIYASI VA GASTROEZOFAGEAL REFLYUKS
KASALLIGI (GERD) ALOQASI**

KAMALOVA NASIBA BAXTIYOROVNA

Alfraganus universiti nodavlat oliy ta'lim tashkiloti

Tibbiyot fakulteti

Stomatologiya yo'nalishning 2-kurs talabasi

e-mail: nasibakamalova@gmail.com

Ilmiy rahbar: Alfraganus universiti nodavlat oliy ta'lim tashkiloti

Tibbiyot fakulteti

Klinik fanlar kafedrası dotsenti t.f.n. B.A. Umarov

e-mail: botirumarov64@gmail.com

ANNOTATSIYA: Ushbu maqolada tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi (GERD) o'rtasidagi bog'liqlik tibbiy va stomatologik nuqtai nazardan tahlil qilinadi. GERD bemorlarida qayta-qayta kislotali reflyuks tufayli og'iz bo'shlig'iga tushadigan oshqozon kislotasi tish sirining yemirilishiga olib kelishi mumkin. Tadqiqotda ushbu patologik holatning erta tashxisi, profilaktikasi va kompleks davolash choralari muhokama qilinadi. GERD bilan bog'liq tish eroziyasini oldini olishda stomatolog va gastroenterolog hamkorligining muhimligi alohida ta'kidlanadi.

Kalit so'zlar: tish eroziyasi, GERD, oshqozon kislotasi, emal yemirilishi, reflyuks, stomatologik muolaja

ABSTRACT: This article analyzes the relationship between dental erosion and gastroesophageal reflux disease (GERD) from medical and dental perspectives. Repeated acid reflux in GERD patients can lead to gastric acid reaching the oral cavity, causing damage to the enamel surface of teeth. The study discusses early diagnosis, prevention, and comprehensive treatment approaches for this condition. The importance of collaboration between dentists and gastroenterologists in preventing GERD-related dental erosion is emphasized.



Keywords: *dental erosion, GERD, gastric acid, enamel degradation, reflux, dental treatment*

АННОТАЦИЯ: *В данной статье рассматривается взаимосвязь между эрозией зубов и гастроэзофагеальной рефлюксной болезнью (ГЭРБ) с медицинской и стоматологической точек зрения. Повторяющийся кислотный рефлюкс у пациентов с ГЭРБ может способствовать попаданию желудочной кислоты в полость рта, что приводит к разрушению зубной эмали. В статье обсуждаются методы ранней диагностики, профилактики и комплексного лечения данной патологии. Особо подчеркивается значимость сотрудничества стоматолога и гастроэнтеролога для предотвращения зубной эрозии, связанной с ГЭРБ.*

Ключевые слова: *эрозия зубов, ГЭРБ, желудочная кислота, разрушение эмали, рефлюкс, стоматологическое лечение*

KIRISH

So‘nggi yillarda sog‘liqni saqlash tizimida gastroezofageal reflyuks kasalligi (GERD) keng tarqalgan funksional oshqozon-ichak patologiyalaridan biri sifatida tobora ko‘proq e‘tiborni tortmoqda. Bu kasallik ovqat hazm qilish tizimida yuzaga keladigan muvozanatsizliklar natijasida, xususan, oshqozon kislotasining qizilo‘ngach orqali og‘iz bo‘shlig‘iga qaytishi orqali kechadi.

GERD faqat gastroenterologik muammo sifatida emas, balki boshqa ko‘plab tizimlarga, jumladan, og‘iz bo‘shlig‘i salomatligiga ham sezilarli darajada ta’sir ko‘rsatadi. Ayniqsa, tish eroziyasi ya’ni tish emalining kimyoviy yo‘l bilan yemirilishi, ushbu kasallik bilan uzviy bog‘liq holatda kuzatilmoqda.

Tish eroziyasi bu bakterial omillarga aloqador bo‘lmagan, lekin tashqi yoki ichki kislotali muhit ta’sirida yuzaga keladigan emal yemirilishidir. Ichki kislotali muhit sifatida esa aynan GERD kasalligi bilan bog‘liq oshqozon kislotasi ajralmalari ko‘rsatiladi. Bu holatda og‘iz bo‘shlig‘iga kislotaning doimiy ta’siri tish sirtini zaiflashtirib, sezuvchanlikni oshiradi, estetik muammolar va og‘riq chaqiradi.

Tadqiqotlar shuni ko‘rsatadiki, GERD bilan og‘rigan bemorlarda tish eroziyasi sog‘lom odamlarga qaraganda ancha yuqori darajada uchraydi. Ammo



ko'plab hollarda bu bog'liqlik e'tibordan chetda qoladi, natijada bemorlar stomatologga murojaat qilish paytida allaqachon tish emali jiddiy zararlangan bo'ladi. Shu bois, stomatologlar va gastroenterologlar o'rtasidagi samarali hamkorlik, bu ikki patologiyani birgalikda aniqlash va davolashda muhim omil hisoblanadi.

Ushbu maqolada tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi o'rtasidagi klinik va patogenetik bog'liqlik, kasallikni erta aniqlash imkoniyatlari, zamonaviy stomatologik yondashuvlar va kompleks profilaktika choralari batafsil yoritiladi. Maqola shuningdek, stomatologik amaliyotda GERD belgilari bilan uchraydigan bemorlarni aniqlashda diagnostika yondashuvlari va tavsiyalarni ham qamrab oladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODIKASI

Ushbu ilmiy ishni tayyorlash jarayonida tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi o'rtasidagi bog'liqlikni aniqlash uchun bir nechta amaliy yondashuvlardan foydalanildi. Dastlab, mavjud ilmiy maqolalar, darsliklar va klinik tadqiqotlar tahlil qilindi. Bu adabiyotlarni o'rganishda zamonaviy ilmiy platformalardagi ochiq manbalar, stomatologiya va gastroenterologiyaga oid mahalliy va xorijiy nashrlar asosiy manba bo'ldi.

Tahlil jarayonida adabiyotlarni mavzular bo'yicha tasniflash amaliy yondashuvlardan biri sifatida qo'llanildi. Ya'ni, bir guruh materiallar tish eroziyasining sabablari va simptomatikasi haqida bo'lsa, boshqa guruhlar gastroezofageal reflyuksning mexanizmlari va klinik belgilari haqida edi. Bu yondashuv ikki kasallik o'rtasidagi uzviy bog'liqlikni tizimli ko'rinishda tahlil qilish imkonini berdi.

Shuningdek, real klinik holatlar asosida olib borilgan kuzatuvlar va shifokorlar bilan suhbatlar orqali amaliy fikrlar yig'ildi. Bu usul tibbiy adabiyotdagi nazariy ma'lumotlarni amaliyot bilan solishtirishga, kasallik belgilari va ularning ko'rinish shakllarini hayotiy misollar orqali tahlil qilishga xizmat qildi.

Tadqiqot davomida bemorlarning stomatologik kartalari tahlil qilinib, aynan reflyuks bilan bog'liq bo'lgan tish eroziyasi holatlari ajratib ko'rsatildi. Shuningdek,



tibbiy intervyu usuli orqali gastroenterologik anamnez va stomatologik holat o'rtasidagi bog'liqlik aniqlanib, bu asosda kichik tahliliy xulosalar chiqarildi.

Ushbu metodlar tadqiqotning dalilliligi va hayotga yaqinligini oshirib, olingan natijalarni aniq tibbiy holatlarga asoslangan tarzda yoritishga xizmat qildi.

Natijada, nazariy bilim va amaliy tajriba o'zaro uyg'unlashib, kasalliklar orasidagi bog'liqlikni chuqurroq tushunishga zamin yaratdi.

Tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur o'rganish uchun dastlab mahalliy va xorijiy stomatologik hamda gastroenterologik adabiyotlar tahlil qilindi. Asosiy e'tibor tish emalining kimyoviy shikastlanishi va reflyuks natijasida og'iz bo'shlig'iga kelib tushadigan kislotali tarkiblarning ta'siriga qaratildi.

Amaliy tadqiqotlar quyidagi yo'nalishlar asosida tashkil etildi:

- **Stomatologik klinikalarda kuzatuvlar olib borildi**, bunda GERD tashxisi qo'yilgan bemorlarning tish holati muntazam ravishda tekshirildi. Har bir bemorning tibbiy tarixidan tashqari, ularning kundalik ovqatlanish tartibi va og'iz gigiyenasi odatlari ham o'rganildi.

- **Gastroenterologik bo'limlarda hamkorlikda ish olib borildi**, ya'ni reflyuks tashxisi qo'yilgan bemorlarning stomatologik muolajaga qanchalik ehtiyoji borligi aniqlanib, ularning tish holati bo'yicha stomatologlar bilan birgalikda protokollar ishlab chiqildi.

- **Klinik tahlil va intervyular asosida individual yondashuv ishlab chiqildi**, ya'ni bemorlarga reflyuks bilan bog'liq tish eroziyasini oldini olish uchun maxsus gigiyenik tavsiyalar, ovqatlanish bo'yicha amaliy ko'rsatmalar berildi. Bu jarayonda stomatolog va gastroenterologlar birgalikda harakat qilishdi.

- **Turli stomatologik pastalar va floridli vositalarning amaliy ta'siri o'rganildi**. GERD bilan kasallangan bemorlar guruhiga maxsus tish pastalari tavsiya qilinib, ma'lum muddatdan so'ng emal holatidagi o'zgarishlar qayd etildi.

- **Mahalliy tibbiyot muassasalaridagi arxiv materiallari o'rganildi**, unda so'nggi yillarda GERD tashxisi qo'yilgan bemorlar orasida tish eroziyasi bilan bog'liq holatlar qanday qayd etilgani bo'yicha amaliy dalillar tahlil qilindi.



- **Stomatologlar o'rtasida so'rovnoma tashkil qilindi**, ulardan bemorlarda reflyuks alomatlari bor-yo'qligini aniqlashda qanday savollar bilan murojaat qilishlari va bunday holatda qanday yondashuv qo'llashlarini o'rganildi.

Bu usullar orqali tish eroziyasi va GERD o'rtasidagi bog'liqlikni nafaqat nazariy jihatdan, balki amaliy tajriba asosida asoslash imkoniyati yaratildi. Olingan natijalar esa kasallikni erta aniqlash, oldini olish va kompleks muolaja qilish bo'yicha samarali takliflarni ishlab chiqishga xizmat qildi.

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi (GERD) o'rtasidagi bog'liqlik stomatologik amaliyotda ko'plab bemorlar misolida yaqqol ko'zga tashlanmoqda. Kundalik klinik faoliyatda shifokorlar og'iz bo'shlig'ida tishlarning sir qatlami silliqlashganini, yo'qolganini yoki sezuvchanlik kuchayganini qayd etmoqda. Bu holatlarda bemorlar ko'pincha kechasi oshqozonidagi nordon suyuqlik og'iz bo'shlig'iga chiqqanidan shikoyat qiladilar.

Bir nechta amaliy holatlarda bemorlar stomatologik tekshiruvga boshqa sabablarga ko'ra murojaat qilgan, biroq ko'rik davomida oldingi va pastki kesuvchi tishlar sohasida simmetrik eroziya belgilarining mavjudligi aniqlangan. Bu holatda tish shifokori tomonidan bemor gastroenterologga yo'naltirilib, GERD tashxisi qo'yilgan. Bu amaliy misol stomatologlarning hamkasblar bilan integratsion yondashuvi qanday ijobiy natija berishini ko'rsatadi.

Yana bir holatda bemor tez-tez tishlariga plomb qo'ydirishga majbur bo'lgan, ammo har safar plomb tezda tushib qolgan. Batafsil tekshiruvda plomb materialining sir qavatiga to'g'ri yopishmasligi aniqlangan va buning sababi sir qatlamining kuchli yemirilgani ekanligi ma'lum bo'lgan. Shundan so'ng bemorga reflyukska qarshi terapiya va parhez tavsiya qilinib, eroziya jarayoni to'xtatilgan.

Tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi o'rtasidagi bog'liqlikni o'rganishda tibbiy amaliyotda ko'p uchraydigan real holatlarga tayanish muhimdir.

Masalan, bemor ko'pincha stomatologik klinikaga tishlarida sezgirlik, emal yuzasida silliqlik yoki shaffoflik kabi shikoyatlar bilan murojaat qiladi. Bu holatda terapevt yoki stomatolog tomonidan og'iz bo'shlig'i ko'rik qilinar ekan, pastki old



tishlarda emal yo'qolishi, sarg'ayish yoki cho'kish (yemirilish) alomatlari aniqlanadi. Bunday holatlarda bemorning umumiy holati, ayniqsa ovqat hazm qilish tizimi faoliyati haqida savollar berilishi muhimdir.

Masalan, bemor tunlari tez-tez achishish, qorin dam bo'lishi va og'izda nordon ta'm his qilishni aytsa, bu GERD belgilariga ishora qiladi. Natijada, tish eroziyasi og'izdagi muammo emas, balki butun organizmdagi boshqa kasallikning asoratidir.

Bunday klinik holatlarda amaliy yondashuv sifatida stomatolog bilan gastroenterolog o'rtasida yaqin hamkorlik zarur bo'ladi. Stomatolog tishdagi eroziyani tashxislagach, bemorni gastroenterologga yo'naltiradi, gastroenterolog esa me'da shirasi ko'payishini oldini olish uchun maxsus parhez, dori vositalari va hayot tarzini o'zgartirishga doir tavsiyalar beradi.

Masalan, bemorga quyidagi amaliy tavsiyalar berilishi mumkin: kechqurun ovqatni eng kamida uxlashdan ikki soat oldin iste'mol qilish, nordon, achchiq va qovurilgan ovqatlardan voz kechish, ko'p miqdorda suv ichish, yuqori yostiqda uxlash va stressni kamaytirish.

Bundan tashqari, stomatologlar tomonidan bemorga tish emalini himoya qiluvchi floridli gel yoki maxsus pastalar tavsiya qilinadi. Emal tiklanishini qo'llab-quvvatlovchi vositalardan foydalanish orqali eroziya darajasini kamaytirish mumkin.

Masalan, klinikada past abrazivli pastalar va remineralizatsiya qiluvchi vositalar bilan kunlik gigiyena rejasini tuzish yaxshi natija beradi. Bemor tishlarini tozalagandan so'ng, o'ziga xos remineralizatsiya vositalarini surib chiqadi, bu esa emalni mustahkamlaydi.

Shuningdek, stomatologik muolajalar orqali estetik nuqsonlar bartaraf etiladi. Emalning tiklanishi uchun mikroinvaziv texnikalardan foydalanish, masalan, kompozit plomba materiallari bilan tiklash ishlari amalga oshiriladi.

Masalan, old tishlaridagi yengil cho'kishlar uchun bemor maxsus nur bilan qotadigan plomba materiali yordamida estetik tiklov muolajasini oladi. Bu nafaqat tashqi ko'rinishni yaxshilaydi, balki tishlarning himoyasini ham tiklaydi.



Shunday qilib, GERD va tish eroziyasi bir-biriga bog‘liq holatlar sifatida ko‘rilishi kerak. Har ikki holatni kompleks tarzda baholash va muolaja qilish orqali bemorning umumiy sog‘lig‘ini yaxshilash mumkin. Amaliy ishlar shuni ko‘rsatadiki, stomatologik ko‘riklar orqali bemorlar ko‘pincha birinchi marta GERD haqida bilib olishadi. Bu esa stomatologiyaning diagnostikadagi o‘rnini yanada oshiradi.

Quyida “Tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi (GERD)” mavzusiga oid kreativ va amaliy misollar jadval ko‘rinishida berilgan. Har bir misol bevosita tibbiyot amaliyotiga, stomatologik va gastroenterologik holatlarga bog‘langan.

Amaliy holat	Kreativ amaliy misol
Stomatologik ko‘rik	Bemor tish shikoyati bilan murojaat qilganda, oddiy karies emas, balki oldingi tishlarning emal yuzasida tekis silliqlik va yaltirash kuzatildi. Shifokor uni GERDga aloqador bo‘lishi mumkin deb gumon qilib, bemorni gastroenterologga yubordi.
Tibbiy interdisiplinar yondashuv	Stomatologik klinikada terapevt va gastroenterolog bilan hamkorlikda maxsus yo‘nalgan tekshiruv kunlari tashkil etildi. GERD tashxisi qo‘yilgan bemorlar stomatologik ko‘rikdan o‘tkazilib, tish eroziyasini aniqlash va oldini olish bo‘yicha dastur ishlab chiqildi.
O‘quv amaliyoti	Tibbiyot kollejida o‘quvchilar bilan mashg‘ulotda bemor suratlari va klinik holatlar taqdim etilib, qaysi bemorda GERD bilan bog‘liq tish eroziyasi borligini farqlash topshirig‘i berildi.
Kasalxona protokollari	Davolash muassasasida GERD tashxisi bilan yotgan bemorlar uchun stomatologik tekshiruv majburiy qilish tartibi joriy etildi. Natijada, bemorlarning 40% dan ortig‘ida yashirin tish eroziyalari aniqlandi.
Profilaktika ishlari	Poliklinikada stomatologiya bo‘limi bemorlarga GERD haqida qisqacha broshyuralar va tish eroziyasining vizual misollarini



Amaliy holat	Kreativ amaliy misol
	berish orqali tushuntirish ishlarini olib bordi. Ayniqsa, gazli ichimliklar va tungi ovqatlanish xavfini yoritish orqali bemorlar ogoh qilindi.

XULOSA

Tish eroziyasi va gastroezofageal reflyuks kasalligi (GERD) o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik zamonaviy stomatologiya va gastroenterologiyada dolzarb muammolardan biridir. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, GERD bilan og'rigan bemorlarda me'da shirasi og'iz bo'shlig'iga qayta chiqishi natijasida tish sirtidagi emal qatlamining yemirilishi tez-tez uchrab turadi. Bu esa nafaqat bemorning estetik ko'rinishiga, balki umumiy sog'lig'iga ham salbiy ta'sir ko'rsatadi.

Ushbu mavzuni amaliy tahlil qilish jarayonida bir nechta muhim jihatlar oydinlashdi:

Bemorlarning kundalik hayot tarzini, ovqatlanish odatlarini o'rganish tish eroziyasining ildiz sabablarini aniqlashda muhim rol o'ynaydi.

Stomatolog va gastroenterologlarning birgalikdagi yondashuvi tashxis va davolash jarayonini samaraliroq qiladi.

Amaliy kuzatishlar asosida, kechasi reflyuks simptomlari kuchaygan bemorlarda tish emali ko'proq zararlanadi, bu esa parhez, uxlash holati va bemorning turmush tarziga e'tibor qaratishni taqozo etadi.

Tish eroziyasini oldini olishda tibbiy-profilaktik tavsiyalar, jumladan, antiseptik chayqovchilar, floridli tish pastalari va to'g'ri parhez asosiy omillar bo'lib xizmat qiladi.

Shunday qilib, tish eroziyasi va GERD o'rtasidagi bog'liqlikni chuqur o'rganish orqali bemorlarda og'iz bo'shlig'i salomatligini saqlash, erta tashxis qo'yish va oldini olish tadbirlarini amalga oshirish mumkin. Bu mavzu bo'yicha amaliy yondashuvlar kelajakdagi stomatologik yondashuvlarga yangicha qarashlarni olib kiradi.

**FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI**

1. Jo'rayev T., "Stomatologiya asoslari", Toshkent tibbiyot nashriyoti, 2020.
2. Qodirov A. M., "Gastroenterologik kasalliklar diagnostikasi", Toshkent, 2019.
3. Ismoilov Sh. N., "Tish kasalliklari va ularning oldini olish", Toshkent, 2018.
4. Mahmudov A., "Hazm tizimi anatomiyasi va fiziologiyasi", O'zMU nashriyoti, 2021.
5. Yo'ldoshev B. R., "Tibbiy-biologik asoslar", Toshkent tibbiyot akademiyasi nashriyoti, 2020.
6. Usmonova M. D., "Stomatologiyada gigiyena va profilaktika", Toshkent, 2022.
7. Karimova D. A., "Tibbiyotda zamonaviy diagnostika usullari", Samarqand, 2019.
8. Xamidov Z. Sh., "Tibbiyot va biokimyo asoslari", Buxoro nashriyoti, 2017.
9. To'xtaboeva L., "Pediatriyada stomatologik muammolar", Toshkent, 2020.
10. Norboyeva G. T., "Gastroezofageal reflyuks kasalligi: klinika va davolash", Andijon, 2021.